

ATATÜRK VE MİLLİ KÜLTÜR BİRLİĞİ

Ş. Kaya SEFEROĞLU

SUNUŞ :

Bu çalışma ile; Atatürkçülüğün Kültür ve Millî Birlik muhtevası tanımlarından hareketle günümüzün başlıca millî meselelerinden birisi olan kültür birliğimizin üzerinde durulması amaçlanmıştır.

Çalışmanın Plânı hazırlanırken Atatürk'ü hazırlayan ortamdan başlanmış bu ortamın dünya geneli itibariyle içerisinde bulunduğu dönem ile Osmanlı-Türk toplumunun bu hazırlığa katkısı üzerinde durulmuştur. Bu bölüme bağlı olarak ikinci ana başlıkta Atatürk'ün yetiştiği ortam; O'nun aile, okul ve görev hayatı ile etkilendiği fikir adamları alt başlıklarında ele alınmıştır. Böylece Atatürkçü fikriyatın bayrak şahsiyeti olan M. Kemal ATATÜRK'ün fikrî tekâmülünü etkileyen olaylar ve ortam ortaya konulmaya çalışılmıştır. Atatürk'ün fikir ve düşünce dünyası ise bu dünyanın tanınmasında elzem olan söylev ve demeçleri ile uygulamaya koyup tesis ettiği müesseselerin açıklanması ile tanımlanmaya çalışılmıştır. Çalışmamızın esas özünü teşkil eden Millet, kültür ve Millî Birlik konuları Atatürk'ün bazı tanım ve tarifleri ile açıklanmıştır. Atatürkçülük ise; bu konuda çalışma yapan otoritelerin Milliyetçilik ve Millî Birlik anlayışına dair yaptıkları incelemelerden hareketle belirlenmeye çalışılmıştır.

Türk Millî Birliğini özellikle kültürel birliğimiz itibariyle bozmaya çalışıldığı bu dönemde, en geçerli çağdaş ve realist çözümün Atatürk'ün kültür milliyetçiliğinden kaynaklanan Millî Birlik olduğu gerçeği ortaya çıkmıştır.

I — ATATÜRK'Ü HAZIRLAYAN ORTAM

a. Dünya'da İlk Milliyetçi Hareketlerin Doğuşu ve Yayılışı :

Bugünkü anlamda milliyetçi fikirler ilk kaynağını Fransız İhtilâli'nden almışlardır. Her ülke şartlarına göre bu hareketten etkilendi. Fransız İhtilâli Millet ve Millî Devlet olma sonuçlarını doğurmuştur. Böylece Millî Marş, millî tatil günleri gibi millî semboller ortaya çıktı. Fransa'dan sonra; İngiltere, İspanya, Almanya ve İtalya gibi ülkeler millî birliklerini gerçekleştirdiler. Bu amaç uğruna siyaset, fikir ve sanat adamları gayretler gösterdiler.⁽¹⁾

Fransız İhtilâli'nden sonra Fransa'da başlayıp ve çok geniş bir alana yayılan milliyetçilik fikir ve hareketleri Osmanlı-Türk Dünyasına gelmeden birçok ülkeyi etkilemişti.

Bir İngiliz kolonisi iken 1775-1783 yılları arasında sömürge idaresine baş kaldırıp bağımsızlık savaşı yapan Amerikan halkı, 1776'da bağımsızlığını ilân eden 13 küçük devletle Amerika Birleşik Devleti'nin ilk nüvesini atmış oluyordu.

Bu dönemde İtalya, birlikten yoksun dükalıklar ve krallıklar halinde bulunuyordu. Bunlarda çeşitli büyük devletlere bağlı durumdaydı. 1789 Fransız İhtilâli, bütün dünyada olduğu gibi İtalya halkı üzerinde de tesirini gösterdi.

Japonya'nın doğuşunu hazırlayan 1868'lerin reformları ve meiji yönetiminin derebeyliklere son verışı Japonya'nın çağdaş bir toplum olmasını açan yolu başlatmıştı.

İngiliz Milleti millî birliğini özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra sağlayabilen ve varlığını milliyetçiliğine borçlu olan bir toplumdur.

14 Ekim 1920'de kesin olarak bağımsızlığını kazanan Finlandiya İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra birliğini tamamen sağladı.

Bismarck, 18 Ocak 1871'de Versay Sarayı'nı da Alman İmparatorluğu'nun ilân etmişti. Almanlar arasındaki ilk birlik böylece sağlanmış oluyordu.⁽²⁾

b. Atatürk'ten Evvel Osmanlı-Türk Dünyasında Milliyetçi Hareketler: Türk milliyetçiliğinin Osmanlı İmparatorluğu'nun parçalanması ve mil-

(1) FEYZİOĞLU (Prof. Dr.), Turhan., Atatürk ve Milliyetçilik, Ankara, 1988, s. 3-5 — TÜZÜN (Prof. Dr.), Nejat., Atatürk Milliyetçiliği, Antalya, 1985, sf. 1.

(2) ERENDİL (Em. Tümğ.) Muzaffer., «Atatürkçü Düşünce Işığında Millî Birlik» AA. M.D. c. II, sayı. 4, Kasım 1985, sf: 131-163.

liyet hareketlerinin başlaması üzerine doğuşu milliyetçiliğimizin bu dönemin şartlarına mahsus bir tezahürdür. Bu hareket Türk tarihinde ilk milliyetçi hareket olarak kabul edilemez. Türk Milliyetçiliğinin Gök-Türkler döneminde başladığını Uygur Türkleri ile devam edip, Türk Tarihi boyunca şekillenip günümüze geldiğini münhasıran bu konuyu inceleyen eserlerden biliyoruz.⁽³⁾ Türkler milliyetçiliği ilk defa 20. asrın başlarında tanımamışlardı ama, bu yeni moda milliyetçiliği batıdan aldıkları bir gerçektir. «Bu dönem Fransız devriminin oluşturduğu kavramların Türk gençliğine yayıldığı bir dönemdi.» Gökalp'in okul Müdürü de öğrencileri üzerinde büyük etkisi olan ilerici ve vatansever görüşlü bir kişiydi. Aynı dönemde, Diyarbakır'da Sultan Abdülhamit'in sürgüne gönderdiği bir grup aydın yaşamaktaydı ve bu çevreyle ilişki kuran Ziya Gökalp, Namık Kemal, Ziya Paşa, Ahmet Mithat Efendi gibi ileri hareketin önderlerinin yapıtlarını okuma olanağını elde ettiği gibi birçok arkadaşı ile birlikte Avrupa'dan devrimci Türk yayınlarından da getirtti.⁽⁴⁾ Osmanlı Devleti'nin çöküş yıllarında da İslâm dininin yayılmış olduğu, (Şeriatın hüküm sürdüğü) her yeri vatan gibi gören Panislâmist bir anlayış mevcuttu... Atatürk'ün fikrî yetişmesinde, yüreğini saran vatan ve hürriyet sevgisinde Namık Kemal'in de izi olduğunu çok iyi biliyoruz... Namık Kemal, Osmanlı Devleti'ni parçalayacağı korkusu ile, açıktan açığa Türklük davasını savunamıyordu.⁽⁵⁾

Böylece Atatürk'ten evvel çok eski bir geçmişi olan Türk milliyetçiliğinin Atatürk'le birlikte ve onun şekillendirmesi ile yeniden doğduğunu görüyoruz. Bu doğuşta Fransız ihtilâlinin getirdiği milliyetçilik akımının rolü büyük olmasına rağmen Atatürk Milliyetçiliğini doğrudan O'na bağlamak hiçbir türlü mümkün değildir. Batı'nın tesiri ile Osmanlılarda başlayan ayrılıkçı hareketler Atatürk'ten evvel bir hayli gelişmiş ve zamanın Türk aydınları bazı tedbirler denemişlerdir. Osmanlı İmparatorluğu'nda ilk milliyetçi hareketler yabancı devletlerin kışkırtması ile hıristiyan unsurların arasında daha sonra aynı etkinin tesirinde Müslüman kavimler arasında göründü.⁽⁶⁾

(3) MERAM, Ali Kemal., Türkçülük ve Türkçülük Mücadeleleri Tarihi, İstanbul 1969 — SADIQ, Muhammed., Türkçülük Cereyanı, Türk Milliyetçiliği, BTT. Dergisi, sayı: 35, Ocak 1988.

(4) HEYD, Uriel., Türk Ulusçuluğunun Temelleri, Ankara, 1979, sf. 29.

(5) FEYZİOĞLU (Prof. Dr.) Turhan., Atatürk ve Milliyetçilik, Ankara, 1988, sf. 8.

(6) FEYZİOĞLU (Prof. Dr.) Turhan., Atatürk ve Milliyetçilik, Ank., 1988, s. 7.

(7) GAULIS, Berthe Georges., Kurtuluş Savaşı Sırasında Türk Milliyetçiliği, İstanbul 1981, sf: 79.

Atatürk'ün önderliğinde başlatılan millî hareketin anti-emperyalist karakterini anlatırken bir yabancı; «Bayrağını açmış olduğu milliyetçilik tamamen doğuya özgü bir cinstendi. Yirmibeş yıldır savaşta gözünü açmamış, sözde kendisini himaye iddiasında bulunan Avruaplılardan usanmış olan halka hitap ediyordu. Bu sonuncular onu soymuş aldatmıştı. Bu sebeple şeflerinin emirlerine seve-seve katlanmaya hazırdılar.»⁽⁸⁾ demek suretiyle hareketin kökeninde yatmakta olan reaksiyonu dile getiriyordu. Emperyalizm Çağı'nın ortaya çıkardığı azınlık sorunu her ülkeye göre farklılık gösterilen Osmanlı İmparatorluğu itibariyle mesele İmparatorluğun parçalanmasına matuf bir hareketti.⁽⁹⁾

İttihat ve Terakki hareketi azınlık türünden bu unsurları birleştirip kaynaştırmak, bir taraftan da Türk ırkına mensup halkları bir bayrak altında toplamak hevesine düştü. Meşrutiyetin ilk günlerinde bu kaynaşma kısa bir süre için gerçekleşir gibi göründü. Fakat az sonra ihtiyazlı muamele ettiğimiz azınlıkların, kendi bağımsızlıkları için bizi arkadan hançerlemeye başladıklarını gördük.⁽¹⁰⁾ Bu arada Türk toplumu Atatürk'ün doğumundan 150 yıl kadar önce Avrupa'nın özellikle savaş alanında askeri yönden üstünlüğünü tespit etmişti.⁽¹¹⁾

Böylece Hıristiyan unsurun tahrik edilmesi ile başlayan Milliyetçi hareketlerin arkasındaki gücün Türklere 1-1,5 asır fark atmış emperyalist batı olduğunu görüyoruz. O'nun bazı müesseselerini O'na karşı yürütülecek Milliyetçi hareket için alıp millî bünyeye uygulama zorunluluğu duyulmuştur.

Yeni Türk devletinin vicdan hürriyetini vatandaşlarına vermesi gerekiyordu. Millî birliğin sağlanması ve devamlılığı için bu şarttı. Mezhep kavgaları toplumun dinamiklerini sık sık tahrip ediyordu. Ayrıca yenileşme hareketleri 200 yıla varan bir süreden beri halkın direnciyle karşılaşılıyordu. Nitekim Şeyh Sait Olayı münasebetiyle bilgi verirken Gentizon; «..... onların başka bir çağdan getirdikleri, artık yeri olmayan inançlar ve dinî tutuculuk yüzyıllar boyunca oluşmuş, artık yıkılması zor bir duruma gelmişti...»⁽¹²⁾ demek suretiyle vicdan hürriyetini sağlayacak yeniliklerin getirilmesi ile de ihtiyaç duyulan millî birliğine yardımcı olunacağına işaret ediyordu. Türkler arasında reform fikri taraftarları vardı. Türk halkı

(8) ATAÖV (Prof. Dr.) Türkkaya., «Azınlık Üstüne Bazı Düşünceler» A.Ü.S.B. Fakültesi Dergisi, c. III. Ocak-Aralık 1987, sayı: 1-4, sf: 51.

(9) IRMAK, (Ord. Prof. Dr.) Sadı., Toplumumuzun Bunahımlardan Korunması ve Mutluluğu İçin Atatürk Yolu, Ankara, 1984, sf: 13.

(10) ÇAYCI (Prof. Dr.) Abdurrahman., «Atatürk ve Kültür Alanında Çağdaşlaşma» A.K. ve E.S. Kayseri, 1983, sf: 42.

(11) GENTİZON, Paul., Mustafa Kemal ve Uyanan Doğu, çev: Fethi ÜLKÜ, Ankara, 1983, sf: 106.

değişikliklere ihtiyaç olduğunu, bu değişikliklerin neler olması gerektiğini bilmemelerine rağmen, müdriktiler. Atatürk'ün önderliği değişikliğin tarifi ve tatbikinde yatmaktadır.⁽¹²⁾

Türk İnkılâbına geçilmeden evvel Türk milliyetçiliği için mücadele safhalarından geçmişti.⁽¹³⁾ Bütün bu safhalar Cumhuriyeti hazırlayan düşünce ortamını oluşturmuştu.⁽¹⁴⁾

II — ATATÜRK'ÜN YETİŞTİĞİ ORTAM

a. Atatürk'ün Aile, Eğitim ve İş Hayatı :

Atatürk'ün fikrî yapısı şüphe yok ki, yetiştiği ortamla yakından ilgilidir. Bu münasebetle; çocukluğundaki aile hayatı, ailesinin bulunduğu sosyal çevre, aldığı eğitim, bulunduğu görevler, bulunduğu vazife çevreleri, çağının iç ve dış siyasî olaylarına dair kısa açıklamalar yapılmasında yarar görülmüştür.

M. Kemal üçü kız ikisi erkek olmak üzere 6 çocuklu bir ailede dünyaya gelmiştir. Annesi eski usul mektebe gitmesini isterken babası yeni usul mektebe gitmesini arzular ve Mustafa Kemal babasının arzuladığı türden bir eğitim görmüştür.

«Çeşitli din, mezhep ve ırk mensuplarının birlikte yaşadığı, Avrupa tesirine açık, işlek bir liman olan Selânik gibi hareketli bir şehirde büyümesi, daha çok genç bir yaşta Mustafa Kemal'in her türlü yeni fikirler ve yaşayış ile ilgilenmesini sağlamıştır.⁽¹⁵⁾

Atatürk'ün Ömer Naci'nin tesiriyle edebiyat ve hitabete, Ali Fethi'nin tesiriyle Fransızca'ya, Kolağası Mehmed Tevfik Bey'in telkiniyle tarihe ilgi duyduğunu, eğitimini askerî okullar hiyerarşisini izleyerek 1904'de Harbiye'yi bitirerek tamamladığını bilmekteyiz.

Alman Generali Litzmann'ın «Takımın Muharebe Tâlimi» isimli kitabını dilimize çeviren Atatürk; 1897 Türk-Yunan harbinin coşkusu

(12) McCARTHY (Doç. Dr.) Justin., «Millî Felâket, Yeniden Doğuş Türk Milleti ve Mustafa Kemal ATATÜRK», Atatürk Cumhuriyet Türk Tarihi, Cumhuriyetin 60. Yılı Semineri, Ankara, 1984.

(13) ARIK (Prof. Dr.) Remzi., Türk İnkılâbı ve Milliyetçiliğimiz, Ankara, 1981 — TÜRKDOĞAN, (Prof. Dr.) Orhan., Atatürk'te Millî Devlet Anlayışı, İstanbul, 1981.

(14) OZANKAYA (Prof. Dr.), Özer., «Cumhuriyet'i Fazırlayan Düşünce Ortamı» A.Ü.S.B. Fakültesi Dergisi, c. YLII. Ocak-Aralık 1987 sayı: 1-4. sf: 129-142.

(15) ÇAYCI, Abdurrahman., «Atatürk» Küçük Türk-İslâm Ansiklopedisi, İstanbul, 1980, sf: 206.

bizzat yaşamıştır. Harp Okulu yıllarında Namık Kemal'in yazılarını takip eder, bu yıllarda arkadaşları ile birlikte siyasî olaylara karışır 5 Şubat 1905'de Şam'da 30. Süvari Alayı'nda staja başlar, 1905'de «Vatan ve Hürriyet» adlı gizli örgütü kurar ve faaliyete geçirir. 1907'de Manastır'a naklini sağlar ve Selânik'te kalmayı başarır. Bu dönemde «İttihat ve Terakki»nin istibdat idaresini yıkmak için giriştiği hareketlere katılır. Ordunun siyasetten uzak kalmasını isteyen M. Kemal arkadaşları ile ihtilafa düşer 1908'de Trablusgarb'a gönderilir, 1910'da Picardie'de yapılan manevralara katılarak batı alemi ile temas imkânı bulur, Mart 1911'de Arnavutluk İsyanının bastırılmasına katılır, tenkitçi davrandığı için İstanbul'a alınır, 1911 Eylülü'ünde Trablusgarb'da İtalyanlarla, 25 Kasım 1912'de Balkanlar'da Bulgarlarla yapılan savaşlara katılır. 27 Ekim 1913'de Sofya'da Ataşemiliterlik görevi alır. 20 Ocak 1915'de Têkiz'de kurulmakta olan 19. Tümen'e kumandan olur. Bütün mânileri aşmayı ve üstün vasıflarını milletin gözleri önüne sermeyi başarmıştır. 16. Kolordu Komutanlığı'na 13 Mart 1916 tarihinde Şam'a gönderilince Ruslar Bitlis'i zaptetmiştir. 6 Ağustos'ta Muş, 7 Ağustos'ta da Bitlis'i geri alır. 11 Mart 1917'de Ordu Komutanı sıfatıyla Diyarbakır'a döner. 1917 İlkbaharında Rus İhtilâli olmuş, Mart 1917'de İngilizler Bağdat'ı almıştır. 7 Mayıs 1917'de İstanbul'da 7. Ordu Kumandanı olur. Daha sonra tedavi için Karlsbad'a gider ve Batı ülkelerini yakından tanıma fırsatını bulur. 26 Ağustos 1918'de Halep'te Suriye cephesinde görev alır. 30 Ekim 1918'de imzalanan Mondros Mütarekesi'nin getireceği sakıncaları belirtir. Daha sonra Atatürk'ün Sine-i Millete dönme dönemi başlayacaktır.^[16]

Görüldüğü gibi Atatürk Batı ve Doğu kültürü ile tanışmıştır. Batının ve komşu Doğu ülkelerinin insanları ile birlikte bulunmuştur. Osmanlı İmparatorluğu'nun siyasî ve Askerî alandaki muhataplarını tanımaktadır. İmparatorluğun bütün bölgelerini yerinde görerek inceleme fırsatını bulmuş, bürokrasisi ile yakından ilgilenme imkânı bulabilmiştir. Sine-i Millete döndükten sonra yapacağı reformlara dair incelemeleri için imkân bulacaktır.

b. Atatürk'ü Etkileyen Fikir Ortamı :

Türk milliyetçiliğinin ilk belirtileri edebiyat alanında, Şinasi, Ziya Paşa, Ahmet Vefik Paşa, Ali Suavi'nin faaliyetleri ile dikkati çekti. Farabi, İbn-i Sina, Buharî gibi Arapça yazmış Türk bilginlerinin Türklükleri üze-

[16] ÇAYCI, Abdurrahman., «Atatürk» Küçük Türk-İslâm Ansiklopedisi, İstanbul, 1980, sf: 205-2290. — OMURTAK, Salih., — YÜCEL, Hasan Ali., — SUNGU, İhsan., — KARAL, Enver Ziya., — UNAT, Faik Reşit., — SÖKMEN, Enver., — İĞDEMİR, Uluğ., Atatürk, İstanbul, 1970, sf: 1-93. — İLHAN, Suat., «Atatürk'ün Yetiştirdiği Ortam» Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, c. II, sayı: 5 Mart 1986, sf: 279-289. AYDEMİR, Ş. Süreyya., Tek Adam Mustafa Kemal, 1. c. 1881-1919, İstanbul, 1971.

rinde duruldu. Ayrıca Arthur Lubley Davids, Leon Çahun, Arminius Dambery Thomsen gibi yabancı Türkologların Türk kültürü itibariyle çok önemli olan çalışmaları yayımlandı. Bu dönemi «Ben Türküm» diyebilme dönemi izledi. (17) Atatürk dönemi Türk fikir adamları arasında Veled Çelebi, Bursa'lı Tahir, Mizancı Murat, Fuat Köprülü ve bunlara dış Türklere eklenen Gaspıralı İsmail, Yusuf Akçuraoğlu, Ahmet Ağaoğlu, Ali Hüseyinzade'yi görmekteyiz.(18)

Atatürk'ün yakından etkilendiği iki Türk fikir adamından birisi Namık Kemal diğeri ise Ziya Gökalp'ti. Namık Kemal, «Millet-i Osmaniye» deyimini kullanmış, bu deyim Atatürk'le, «Türk Milleti» şekline getirilmiştir.(19)

Prof. Kuran, Atatürk ve Ziya Gökalp'in medeniyet ve kültür konularındaki yaklaşımları arasındaki ortak noktaları belirtirken, Z. Gökalp'in milliyetçilik, din ve batılaşma alanlarında Atatürk üzerinde tesiri görüldüğünü belirtmektedir.(20) «Ziya Gökalp millet'i Küçük mecmua'da; Millet lisanen müşterek olan, yani aynı terbiyeyi almış fertlerden mürekkep bulunan harsî bir zümredir.» şeklinde tarif etmektedir. Gökalp, dini, ahlâkî bir müessesese olarak değerlendirir. Bu itibarla Şeriat'ın yerine örf'ü koymayı teklif etmiştir.(21)

Türk Milliyetçiliği, Atatürk'ün önderliğindeki milliyetçi ekiple birlikte tarihten aldığı güçle, Millî Mücadelenin örsünde dövüle dövüle yeni bir ruhla ortaya çıkmış; milletimiz benliğine ve egemenliğine kavuşarak, gerçekçi, lâik, modern ve demokratik bir düzen içinde, çağdaş uygarlık yolunu tutmuştur. Bugünkü Türk milliyetçiliği ile Atatürk milliyetçiliği bir anlama gelmektedir.(22)

Atatürk'ün okumuş olduğu kitaplardan da etkilenmemiş olduğunu düşünmek mümkün değildir. Çankaya kitaplığında dörtbin kadar kitabın bulunuşu, O'nun başladığı her kitabı bitirme alışkanlığının bulunuşu, önemli yerlerine işaret koyuşu hatta yorumlar getirişi, onun kültürel yapısının bilinmesi itibariyle önem arz ediyordu.(23)

(17) TANERİ, (Prof. Dr.) Aydın., Türk Tabirinin Gelişmesi. Ank., 1983, sf: 160.

(18) TÜFEKÇİ, D. Gürbüz., Atatürk'ün Düşünce Yapısı, Ankara, 1981, sf: 42. zıkreden, T. Feyzioğlu, Atatürk ve Milliyetçilik, Ankara, 1988, sf: 14.

(19) TÜZÜN (Prof. Dr.), Nejat., Atatürk Milliyetçiliği, Antalya, 1985, sf: 3.

(20) KURAN (Prof. Dr.), Ercüment., Atatürkçülük Üzerine Denemeler, Ankara, 1981, sf: 6.

(21) TÜZÜN (Prof. Dr.), Nejat., Atatürk Milliyetçiliği, Antalya, 1985, sf: 2.

(22) AKIN (Dr.), Himmet., «Cumhuriyetimizin 50. Yılında Atatürk Devrimleri ve Türk Milliyetçiliğine Toplu Bir Bakış» 50. Yıl Konferansları, Ankara, 1974, sf: 24.

(23) ÇAYCI (Prof. Dr.) Abdurrahman., «Atatürk ve Kültür Alanında Çağdaşlaşma» Atatürk Kültür ve Eğitim Semineri, Kayseri, 1983. sf: 4.

Bu eserler Atatürk'ün dünya görüşünün şekillenmesi, ihtiyaç duyduğu reformların belirlenmesi itibariyle yardımcı olmuşlardır. Şurası muhakkak ki Atatürk Türk Milletini ve İslâm dinini iyi biliyordu.⁽²⁴⁾

III— ATATÜRK'ÜN FİKİR VE DÜŞÜNCE DÜNYASI

a. Açıklamaları İtibariyle :

Atatürk 1927'de yapmakta olduğu inkılâpların gayesini şöyle açıklar; «...yaptığımız ve yapmakta olduğumuz inkılâpların gayesi, T.C. halkını tamamen asrî ve bütün mânâ ve eşkaliyle medenî bir heyet-i içtimaiye haline isal etmektir. İnkılâbatımızın umde-i asliyesi budur. Bu hakikatı kabul edemeyen zihniyetleri tarumar etmek zaruridir.»⁽²⁵⁾ Atatürk T.C.'nin bütün problemlerinin çözümünde gerçek anlamda ve bütün yönleri ile medeni bir toplum olma zarureti duymuştur. Millî birliğin sağlanması da bu yolla olacaktır.

«...Millî durum, kaçınılmaz bir zorunluk olarak Türk milletini, var olmak veya yok olmak veya devrimin parolası olarak belirtildiği ya istiklâl ya ölüm düsturu ile karşı karşıya getirmiştir.

«T.C.'nin çağdaşlaşma zorunluğu onun var olma mücadelesinin tabii bir sonucudur. Bu mücadelenin asgari 200 yıllık bir geçmişi vardır. Çağdaşlaşmak milletimiz için var olma yolunda araçtır. Amacı var olmaktır.»⁽²⁶⁾ Atatürk'ün hedef edindiği «T.C. halkını tamamen asrî ve bütün mânâ ve eşkaliyle medenî bir heyet-i içtimaiye haline isal etmek...» yani modernleşmekti. Bize göre de Atatürk'ün modern Türk toplumu hedefi millî birliğin sağlanması için yeterli olacaktır. Modernleşmek ise; bir cemiyetin mevcut nizamını, yani içtimaî, maddî ve manevî medeniyetini bir tipten başka bir tipe çeviren bir processusdür.⁽²⁷⁾ Nitekim 29.10.1923'de bir Fransız Gazetesi'ne verilen demeçte Gazi Mustafa Kemal Paşa ne tarafa teveccüh edileceğini kesinlikle ifade ederken; «...Memleketler muhtelifdir, fakat medeniyet bir ve bir milletin terakkisi için de bu yegâne medeniyete

(24) DUMAN, Hasan., «Atatürk ve Kitap» BTT Dergisi, sayı: 27-28-29. Mayıs-Haziran-Temmuz 1987 İstanbul.

(25) ÇAYCI (Doç. Dr.) Abdurrahman., «Atatürk'ün Medeniyet Anlayışı ve Batı Medeniyeti...»

(26) EROĞLU (Prof. Dr.), Hamza., «Türk Devriminin Millî ve Evrensel Değeri, Atatürk Önderliğinde Kültür Devrimi Ankara, 1972, sf: 17. — ÇAYCI (Prof. Dr.), Abdurrahman., «Atatürk ve Kültür Alanında Çağdaşlaşma» Atatürk Kültür ve Eğitim Semineri, Kayseri, 1983, sf: 43.

(27) İNALCIK (Prof. Dr.) Halil., «Atatürk ve Türkiye'nin Modernleşmesi» Atatürk Önderliğinde Kültür Devrimi, Ankara, 1972, sf: 73.

iştirâk etmesi lâzımdır...»⁽²⁸⁾ demek suretiyle de medeniyetin bir tane olduğuna dair kanaatini de belirtmiş olmaktadırlar.

Millî devlet olmak için medeni toplum olmak gerektiği. Atatürk'ün temel fikrinin bu olduğu konusunda günümüzün Türk fikir adamları hemfikirlerdir.

«Medeni bir cemiyet olmakla, millet olmak arasında hiçbir fark yoktur».⁽²⁹⁾ Ve «Aynı harstan olan insanlardan oluşan topluma millet denir»⁽³⁰⁾

Atatürkçülüğün temel özelliği, ana fikri, şüphesiz, (medeniyetçiliktir). Bunda asla şüpheye mahal yoktur...⁽³¹⁾ Nitekim bu zihniyet Atatürk döneminde uygulama alanı bulmaya başlamıştı. «Atatürk döneminin kültür ve eğitim anlayışı, Türk toplumunun değişmesini, gelişmesini ve böylece çağdaşlaşmasını sonuçlandıracak bir karakter göstermekteydi...»⁽³²⁾

Modern bir toplum olmak böylece çağdaş millî toplum olma özelliğine ulaşmak ve hayatîyetini bu minval üzere yürütebilmek için Prof. Dr. Abdurrahman ÇAYCI;

«Kültür Alanında yapılan çağdaşlaşmanın mahiyeti;

— Devlet ve fikir hayatını lâik bir temele oturtmak,

— Kültürü geniş tabana yaymak,

— Kültürü millî tarih tabanına oturtmak,

— Yüksek Kültür kurumları oluşturmak»⁽³³⁾ tarzında meseleyi toparlamaktadır.

Uygar toplum olma yolunda verilen mücadelede batı ile olan ilişkimiz sürekli aksiyon-reaksiyon ikilemi üzerine seyretmiş ve Türk diplomatları büyük gayret göstermişlerdi.

«1922 Lozan Konferansına delegelerimiz eşsiz bir zaferle gittiler. Fakat arada müzakereler açıldığı zaman batılı devletler Türkiye'ye eşitlik hakkı tanımak istemiyorlar bilhassa. Türkiye'nin geri bir memleket olduğu noktası üzerinde duruyorlardı. Kapitülasyonların ipkası için Ryon «Medeni

(28) ÇAYCI (Doç. Dr.) Abdurrahman., «Atatürk'ün Medeniyet Anlayışı» sf: 16.

(29) TURHAN, Mümtaz., «Atatürk İlkeleri ve Kalkınma» zikreden Turhan Feyzioğlu, Atatürk ve Milliyetçilik, Ankara 1988, sf: 3.

(30) FEYZİOĞLU (Prof. Dr.) Turhan., Atatürk ve Milliyetçilik, Ank., 1988, sf: 37.

(31) ÇAYCI (Doç. Dr.), Abdurrahman., «Atatürk'ün Medeniyet Anlayışı ve Batı Medeniyeti» Atatürk Üniversitesi, 50. Yıl Armağanı, Genel Konular, cilt: II, Erzurum, 1974, sf: 13.

(32) KAYNAR (Ord. Prof. Dr.), Reşat., «Atatürk'ün Kültür ve Eğitim Anlayışı» Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, c. II, sayı: 6, Temmuz 1986, sf: 583.

(33) ÇAYCI (Prof. Dr.) Abdurrahman., «Atatürk ve Kültür Alanında Çağdaşlaşma, Atatürk Kültür ve Eğitim Semineri, Kayseri, 1983. sf: 47-48.

Kanun İslâm mevzuatından alınmadır», Galli ise «Kanun-i Esasi, kanunların daima fıkıh ahkâmına uygun olmasını ister, muhtelif memleketlerde bile Mecelle ihticac olunur» diyordu. Başdelegemiz İsmet Paşa, Türk adliyesini övdüğü zamanda Curzan «yazık ki, bütün alemin bildiği üzere mesele böyle değildir» diye bunu istihza ile karşılıyordu. İşte o zaman Rıza Nur ve Münir beyler, Türkiye'nin umumî ve asrî bir kanun neşredebileceğini Barış konferansına bildirdiler»⁽³⁴⁾.

Prof. Dr. A. ÇAYCI'nın Atatürk'ün kültür alanında yaptığı çağdaşlaşmanın mahiyetini açıklar verdikleri bilgiler arasındaki önemli hususlardan birisi de «Yüksek Kültür Kurumlarının oluşturulması» hususudur. Atatürk bu kuruluşları kurmakla kalmayıp yaşamları içinde gerekli tedbirleri almıştır.

Atatürk daha sonra Türk Dil Kurumu ve Türk Tarih Kurumu adını alacak iki «önemli kuruluş» kurdurup servetini bu kuruluşlara bağışlamak, Dil Tarih Coğrafya Fakültesi gibi bir araya geliş şekli itibarıyla dünyanın başka bir yerinde örneğine pek rastlanmayan bir fakülte tesis edişi bakımından kültür konusunda düşündüklerini müesseseleştiriyordu. Yüksek öğrenim gençlik için Türk Ocakları ve halk kesimi için Halk Evleri bu amaçla kurulan kültür merkezleri idiler.

Bu kuruluşların açılışlarında, kongre ve seminerlerinde, Atatürk yaptığı konuşmalarıyla millî birlik ve beraberlik içerisinde çağdaş medeniyeti milletçe yakalayabileceğimizi belirtiyordu. Milletçe birlik içerisinde varlığımızı idame ettirebilmemizin de uygar toplum olmakla mümkün olabileceğini vurguluyordu. Böylece bu kuruluşlar güzideden halka ve halktan güzideye bir kültür sirkülasyonu sağlayacaktı.⁽³⁵⁾

IV — ATATÜRK'TEN MİLLİYET KÜLTÜR VE BİRLİK KONULARINDA TANIMLAR

a. Millet ve Milliyet'e Dair Tanımlar :

Konuya Prof. Dr. Sadri Maksudî ARSAL'dan aldığımız bir kısım tanımla girmek istiyoruz;

(34) İNALCIK (Prof. Dr.) Halil., «Atatürk ve Türkiye'nin Modernleşmesi, Atatürk Önderliğinde Kültür Devrimi, Ankara, 1972, sf: 33.

(35) Daha geniş bilgi için, CUNBUR (Dr.) Müjgan., Atatürk ve Millî Kültür, Ankara, 1981.

(36) TÜZÜN (Prof. Dr.) Necat., Atatürk Milliyetçiliği, Antalya, 1985, sf: 3.

Sadri Maksudî Arsal; «Milliyetçilik, yani millet duygusu, bir millete mensup fertlerin millî tarihlerine mazideki hem parlak başarılarına, hem de felâket ve ızdıraplarına karşı derin bir ruhî bağlılık ve hürmet hissi şeklinde tecelli eder» şeklinde tanımlamakla onun bir nevi tarihi olayların birleştirdiği müşterek bir nokta olduğunu açıklamıştır.⁽³⁶⁾ Çağdaş milliyetçiliğin ilkel milliyetçilik olmadığını anlatırken de;

«Bugünkü Milliyetçilik sosyolojik ve psikolojik esaslara dayanır; kan talili ile uğraşmaz, kafa taslarının şekliyle de ilgilenmez. Belli bir millete bağlılık hissi bugünkü milliyetçiliğin esasıdır.»⁽³⁷⁾ demektedir. Milliyetçiliğin istikbale yönelik karakteri için de;

«Milliyet Duygusunun Sosyolojik Esasları» adlı eserinde «Milliyetçilik, milliyet duygusu, ancak maziye, mazideki şeylere bağlılıktan ibaret değildir. Milliyet hissini tecelli ettiği diğer bir saha vardır. O da istikbale yönelmiş, emel, gaye ve düşünceler sahasıdır.»⁽³⁸⁾ demektedir.

Atatürk ise Millet ile Türklüğü, Millet ile dava arkadaşlarını ve milliyetçilikle ideolojisini özdeşleştirmiştir.

«Benim hayatta yegâne şerefim, servetim Türklükten başka birşey değildir. Bu memleket tarihte Türktü; halen de Türktür ve ebediyen, Türk olarak yaşayacaktır.»

«Millet ve biz yok, birlik halinde millet var...»

«Biz doğrudan doğruya milliyetperveriz ve Türk milliyetçisiyiz.»

Atatürkçü anlayışla Türk'ün tanımı da gerek Türk aydınına yansıması itibariyle ve gerekse de yasalarımızda yer alışı bakımından; S.M. Arsal'ın sosyolojik açıdan ve Atatürk'ün açıklamaları itibariyle getirdiği yaklaşımdan farklı değildir. «T.C. Tabiyetinde olan herkes Türktür. Türk olmanın haklarından istifadeye hak kazanmış sayılır. Ancak, milliyetçi olup olmadığı kendi öz duygusundadır. Her Türk aynı zamanda milliyetçi olmalıdır ki, Türk olmasının bir değeri olsun.»⁽³⁹⁾ «Türkiye ahalisine, din ve ırk farkı olmaksızın, vatandaşlık itibariyle, Türk denir.»⁽⁴⁰⁾ Cumhuriyet dönemi Anayasalarımızda milliyetçilik temel ilke olarak yer almıştır. Prof. FEYZİOĞLU bu hususu Anayasalardan yaptığı alıntılarla açıklamıştır.⁽⁴¹⁾

(37) FEYZİOĞLU (Prof. Dr.) Turhan., Atatürk ve Milliyetçilik, Ank., 1988, sf: 30.

(38) FEYZİOĞLU (Prof. Dr.) Turhan., Atatürk ve Milliyetçilik, Ank., 1988, sf: 47.

(39) TÜZÜN (Prof. Dr.) Necat., Atatürk Milliyetçiliği, Antalya, 1985, sf: 3.

(40) T.C. 1924 Anayasası, 88 nci madde.

(41) FEYZİOĞLU (Prof. Dr.) Turhan., Atatürk ve Milliyetçilik, Ank., 1988, sf: 1.

«...Atatürk, Türkiye Büyük Millet Meclisi Türk halkının meclisidir. Bu meclisin sıfat ve selâhiyeti yalnız ve ancak Türkiye Cumhuriyeti halkının ve Türk vatanının hayatına ve mukadderatına şamil ve nafiz olabilir.»⁽⁴²⁾ demek suretiyle toplum hayatımızdaki millet gerçeğini vurgulamaktaydı. «...Millet gerçeğini ortadan kaldıran, milliyetçiliği reddeden akım, ne olursa olsun, Türk devriminin temel prensiplerine, Atatürkçülüğe aykırıdır...»⁽⁴³⁾.

«Millî hakimiyet, millet tarafından Devlete verilen iktidardır.»⁽⁴⁴⁾ çağdaş milliyetçiliğin anladığı anlamda millet anlayışı millî iradeye dayanmaktadır. «Modern milliyetçilik, kişilerin aile, seceresi ile uğraşmaz, kişinin iradesini esas alır. Kendi milletinin başka milletleri tahakküm altına alacağı iddiasını da yapmaz» ancak millî haysiyetine olacak tecavüzleri eniyi şekilde bertaraf edebileceği inancını taşır...»⁽⁴⁵⁾ «Milliyetçilik, Atatürkçü düşünce sisteminin başlıca ilkelerinden biridir. Öteki Atatürk ilkelerinden ayrılamaz. Millî Mücadele, Türk Milliyetçiliğine ve Türk milletinin bağımsız yaşama özlemine dayanılarak kazanılmıştır.»⁽⁴⁶⁾ Prof. Dr. İbrahim KAFESOĞLU, Atatürk Milliyetçiliğini açıklarken; Cumhuriyetçi, Lâik, Halkçı ve Devletçi doktrini, «Türk toplumunu milliyetçilik esasında modernleştirmek» diye özetlemiştir.⁽⁴⁷⁾

b. Kültür ve Medeniyet'e Daire Tanımlar :

Atatürk milletinin zengin kültürüne güveniyor ve kültürün neler vaad edebileceğini biliyordu. «Türk milletinin karakteri yüksektir. Türk milleti çalışkandır, Türk milleti zekidir. Çünkü Türk milleti millî birlik ve beraberlikle güçlükleri yenmesini bilmiştir.» ifadesindeki yüksek olan karakteri milletimizin kültürüdür. Atatürk güven duyduğu bu karakterin sürekli pekiştirilerek yenilenmesini ve muassır medeniyetin üzerine çıkarılmasını da istemektedir.

(42) İNALCIK (Prof. Dr.) Halil., «Atatürk ve Türkiye'nin Modernleşmesi», Atatürk Önderliğinde Kültür Devrimi, Ankara, 1972, sf: 42.

(43) EROĞLU (Prof. Dr.) Hamza., «Türk Devriminin Millî ve Evrensel Değeri» Atatürk Önderliğinde Kültür Devrimi, Ankara, 1972.

(44) ÇİN (Prof. Dr.) Halil., Millî Hâkimiyet ve Atatürk, Konya, 1985. sf: 5.

(45) TÜZÜN (Prof. Dr.) Necat., Atatürk Milliyetçiliği, Antalya, 1985, sf: 4.

(46) FEYZİOĞLU (Prof. Dr.) Turhan., Atatürk ve Milliyetçilik, Ank., 1988, sf: 1.

(47) KAFESOĞLU (Prof. Dr.) İbrahim., «Türk Kültürü», Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü Dergisi, s. 13, Kasım s. 7, zikreden, TÜZÜN (Prof. Dr.) Necat., Atatürk Milliyetçiliği, Antalya, 1985, sf: 2.

«Millî kültürümüzü Muassır Medeniyet Seviyesinin üstüne çıkaracağız»⁽⁴⁸⁾ «Milletimizin yüksek karakterini, yorulmaz çalışkanlığını, fikrî zekâsını, ilme bağlılığını, güzel sanatlara sevgisini, millî birlik duygusunu mütemadiyen ve her türlü vasıta ve tedbirlerle besleyerek inkişaf ettirmek millî ülkümüzdür.»⁽⁴⁹⁾ Atatürk Millî kültürü Cumhuriyetin en vazgeçilmez ve hayatî ögesi olarak kabul ediyordu. Bu konuda; «Millî kültürün her çıçırda açılarak yükselmesini Türkiye Cumhuriyeti'nin temel dileği olarak temin edeceğiz»⁽⁵⁰⁾ diyordu.

«Bir milletin kültür seviyesi, üç sahada; Devlet, fikir ve ekonomi sahalarındaki faaliyet ve başarıları neticelerinin hasılasıyla ölçülür»⁽⁵¹⁾ demek suretiyle de kültürün önemini vurgulamış oluyorlardı.

«Kültür işlerimiz üzerine, ulusça gönüllerimizin titrediğini bilirsiniz. Bu işlerin başında Türk tarihini doğru temelleri üstüne kurmak; Öz Türk diline, değeri olan gelişmişliği vermek için candan çalışmakta olduğunu söylemekliyiz»⁽⁵²⁾ demek suretiyle millet hayatında dil ve tarihin önemini belirtirken dil konusunda ayrıca;

«Türk dilinin, kendi benliğine aslındaki güzellik ve zenginliğine kavuşması için bütün devlet teşkilâtımızın, dikkatli alâkalı olmasını isteriz.»⁽⁵³⁾ demektedir. Atatürk'e göre kültür resmi ve özel hayatımızın bir parçası olarak geliştirilmelidir.

«Türk'e ev ve bark olan her yer, sağlığın, temizliğin, güzelliğin, modern kültürün örneği olacaktır.»⁽⁵⁴⁾

Atatürk Kültüre önem vermeye kurduğu millî devleti iç ve dış düşmanlara karşı kayırmayı amaçlamıştır.⁽⁵⁵⁾ Atatürk ilkelerinin temelinde Türk Tarih ve Kültürünün yattığını⁽⁵⁶⁾ ve kültür değişmelerinin Türk milli-

(48) Söylev ve Demeçler c. II, sf: 275.

(49) Söylev ve Demeçler, c. II, sf: 275.

(50) Söylev ve Demeçler, c. I, sf: 372.

(51) Söylev ve Demeçler, c. I, sf: 394.

(52) Söylev ve Demeçler, c. I, sf: 394.

(53) Söylev ve Demeçler, c. I, sf: 372.

(54) Atatürk Söylev ve Demeçler, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Ankara, 1981, 2. baskı, 1. c. s. 370. — SÜSLÜ (Doç. Dr.) Azmi, Atatürk ve Gençlik, Ankara, 1986, sf: 22.

(55) KODAMAN (Prof. Dr.) Bayram., «Atatürkçü Düşünce ve Kalkınma Modelinde Kültürün Yeri» K.A. ve E.S., Kayseri, 1983, sf: 67-72.

(56) KAFESOĞLU (Prof. Dr.), İbrahim., — SARAY (Doç. Dr.) Mehmet., Atatürk İlkeleri ve Dayandığı Tarihi Temeller, İstanbul, 1983.

(57) GÜNGÖR, (Prof. Dr.) Erol., Kültür Değişmesi ve Milliyetçilik, İst., 1986.

yetçiliğinin bir anlamda tekâmülü olduğu bilinmektedir.⁽⁵⁷⁾ Nitekim kültür milliyetçiliği seviyesinden Doğu Anadolu Türk Kültürünü inceleyen çalışmalar da yapılmıştır.⁽⁵⁸⁾

c. Millî Birliğe Dair Tanımlar :

«Millî birlik ve beraberlik sağlanmadan, milliyetçilik, millî egemenlik ve millî bağımsızlık başarıya ulaşamaz.» «Gerçek anlamda ideal birliği, millî birlik ve beraberlikte sağlanır.»⁽⁵⁹⁾

«... Bilelim ki, millî benliğini bulamayan milletler başka milletlerin şikâridir».

Mevcudiyeti milliyemize düşman olanlarla dost olmayalım...⁽⁶⁰⁾ demek suretiyle milliyete verdikleri önemi belirtmekte ve ideolojisindeki milliyet fikrini belirtirken de; «Biz doğrudan doğruya milliyetperveriz. Türk milliyetçisiyiz. Cumhuriyetin dayanağı, Türk topluluğudur. Topluluğun fertleri, ne kadar Türk kültürüyle dolu olursa, o topluluğa dayanan Cumhuriyet de o kadar kuvvetli olur.»⁽⁶¹⁾ demektedir.

«Bu memleket, tarihte Türktü, halen de Türktür ve ebediyen Türk kalacaktır.⁽⁶²⁾ diyen Atatürk mevcudiyetin temelini de şuur ve birlikte bulmaktadır. «Biz esasen millî mevcudiyetin temelini, millî şuurda ve millî birlikte görmekteyiz.»⁽⁶³⁾

V — ATATÜRK VE ATATÜRKÇÜLÜK

a. Atatürk Milliyetçiliği - İdeolojisi :

«Atatürk Türkiye için üç büyük fikirden hareket etmiştir;

- 1) «Türkiye'nin bütünlüğü ve bağımsızlığı,
- 2) Millî Egemenliğin demokratik müesseselerle kurulmasını sağlamak,
- 3) Türk milletini çağdaş medeniyete ulaştırmak.»⁽⁶⁴⁾

Buna rağmen Atatürkçülük maksatlı şekillerle de yorumlanabilmiştir. Atatürk'ün yorumlanmasında en fazla saptırılarak üzerinde durulan husus-

(58) ERÖZ (Prof. Dr.) Mehmet., Atatürk, Milliyetçilik Doğu Anadolu, İst., 1987.

(59) EROĞLU (Prof. Dr.), Hamza., «Millî Birlik ve Beraberlik». sf: 99.

(60) Söylev ve Demeçler c. II, sf: 143.

(61) CEVİZOĞLU, Hüseyin., Atatürkçülük, Ankara, 1973, sf: 25.

(62) CEVİZOĞLU, Hüseyin., Atatürkçülük, Ankara, 1973, sf: 25.

(63) Söylev ve Demeçler, c. I, sf: 387.

(64) AFETİNAN (Prof. Dr.) A., «Cumhuriyetimizin, Millî Birliğin Dayandığı, Tarihi Olaylar ve Belgeleri, Türk Devriminin Esasları», 50. Yıl Konferansları, Ankara, 1974, sf: 11.

lar onun İslâmiyeti ihmal ettiği veya panislâmist bir dönem yaşadığı «Dış Türkleri ihmal ettiği veya pantürkist bir kimse olduğu ve sosyalisi veya anti-sosyalist olduğu hususlarıdır. Bu hususlara Atatürk'ten ve otoritelerden yapılmış alıntılara yer vererek Atatürk ideolojisini belirleyip millî birlik konusuna geçmek istiyoruz. Atatürk bu konuda;

«...Biz Panislâmizm yapmadık. Belki 'yapıyoruz, yapacağız' dedik. Düşmanlar da yaptırmamak için bir an önce öldürelim, dediler. Panturanizm yapmadık. 'yaparız, yapıyoruz' dedik, 'yapacağız' dedik ve yine 'öldürelim' dediler!... Biz böyle yapmadığımız ve yapamadığımız kavramlar üzerinde koşarak düşmanlarımızın sayısını ve üzerimizdeki baskılarını artırmaktan ise, sınıra meşru sınıra dönelim...»⁽⁶⁵⁾ derken;

«Atatürk'ün Turancılık, İslâmcılık, Sosyalist enternasyonalî hakkında ki bu açık ifadelerinden ve bölgecilik görüşüne karşı aldığı tavırdan sonra onun millî birlik ve bütünlükten memleket bütünlüğünü ve vatancılığı kasdettiği anlaşılır.⁽⁶⁶⁾ Misak-ı Millî konusunu da içeren açıklamasında Velidedeoğlu; «Atatürk ideolojisini oluşturan ilkelerden Milliyetçilik ilkesi, ulusal onur ve ulusal bilince dayandığı için ulusal bağımsızlığın vazgeçilmez ögesidir. Ama bu milliyetçilik, ırk milliyetçiliği değil, Ulusal Ant sınırları içinde kurulmuş Cumhuriyetimizde geçerli olan birleştirici milliyetçiliktir. Onun için buna Atatürk milliyetçiliği diyoruz.»⁽⁶⁷⁾ Atatürk ideolojisinin diğer ideolojilerde karşılaştırılmasında muhtelif otoritelerce birçok defa yapılmıştır.⁽⁶⁸⁾ Atatürk'ün ilkelerinden Devrimcilik kavramı kültürel Antropoloji (Etnoloji) biliminde bir kültür değişmesi süreci ile eş anlama sahiptir.⁽⁶⁹⁾ «Marksist-Leninist İdeoloji, Atatürk'ün İnkılâpçılık ilkesini devrimcilik, ihtilâlcilik olarak kabul eder ve bu şekilde propaganda malzemesi yapar.»⁽⁷⁰⁾

(65) NUTUK, c. II, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1981, sf: 194-196.

(66) ÜLKEN (Ord. Prof. Dr.) Hilmi Ziya., «Cumhuriyetimiz, Atatürk İnkılâpları, Türk Milliyetçiliği, Millî Birlik ve Beraberlik», 50. Yıl Konferansları, Ankara, 1974, sf: 170.

(67) VELİDEDEOĞLU, Hıfzı Veldet., «Neden İle Atatürkçülük» Cumhuriyet, 10 Temmuz 1988.

(68) IRMAK (Ord. Prof. Dr.) Sadi., «Atatürkçülüğün İlkeleri Devrimlerinin İdeolojisi», 50. Yıl Konferansları, Ankara, 1974, sf: 83-85. — KAPLAN (Prof. Dr.), Mehmet., «Çağdaş Türk Milliyetçiliğinin Dayandığı Temeller ve Kıymetler», 50. Yıl Konferansları, Ankara, 1974, sf: 111-113.

(69) ERDENTUĞ (Prof. Dr.) Nermin., «Atatürk'de (Kültür Dinamizmi) Görüşü» Cumhuriyetin 50. Yıldönümünü Anma Kitabı, Ankara, 1974, sf: 71.

(70) CİN (Prof. Dr.), Halil., Anarşi ve Teröre Karşı Atatürkçülükte Bütünleşme Sempozyumu Açış Konuşması» Konya, 1985, sf. 9.

Atatürk'ün Türk milletinin medeni dünyada lâyık olduğu mevkie yükselmesi için, Türkiye Cumhuriyetini sarsılmaz temellerin üzerinde hergün daha fazla takviye etmek tarzındaki direktifini «devrimcilik» olarak niteleyip bu direktifteki espriyi Markist devrimcilikle karıştırmamak gerekir.⁽⁷¹⁾

Bölücü zihniyeti rahatsız eden ve Atatürkçülüğün bariz karakterlerinden birisi de emperyalizme karşı oluşu idi. Onun Kurtuluş Savaşını emperyalizme karşı vermiş oluşunun yanısıra o dönemin Sovyet yönetimi de Atatürk'ün Anti-Emperyalist tavrını teşhis ve tasdik ediyordu. Lenin, ilk Sovyet elçisi Aralov'u Ankara'ya gitmeden önce yanına çağırıp; Mustafa Kemal, işgalcilere karşı bir ulusal kurtuluş savaşı veriyor»⁽⁷²⁾ Lâikliği dinsizlik olarak yorumlamak suretiyle millî birliği tehdit eden zihniyete cevaben de; «Herkes vicdanının sesine uymakla serbesttir. Biz dine saygı gösteririz. Düşünce ve düşünceye muhalif değiliz. Biz sadece din işlerini, millet ve devlet işleriyle karıştırmamaya çalışıyoruz.»⁽⁷³⁾ demektedir.

«Tarihin sesini duymakta eşsiz bir güce sahip olan ve O'nun akışını en iyi bir şekilde izlemiş olan Atatürk» teşhisini koyup onun fikir ve düşünce yapısını etkileyen olayları belirttikten sonra Sadi IRMAK, «Yeni Türk Milliyetçiliğine kültür ve kader birliğine dayanan insanî bir karakter vermiştir.» demek suretiyle milliyetçiliğimizin karakterin tanımlamıştır. Atatürkçülüğün karşısındaki akımlar içinde «Atatürkçülüğü yeteri kadar milliyetçi bulmayan, Atatürkçülükte bir milliyet sorunu bulunmaması gerektiğini savunanlar. Bunlar Türk milleti yerine Türk halkı veya daha vahimi «Türk halkları» deyimini kullanmaktadırlar.⁽⁷⁴⁾ demektedir. Atatürk Yolu Türk milletini Türkiye halkları şeklinde tanımlayan zihniyet bölücü zihniyettir. Atatürk bu zihniyetin karşısına Türk milliyetçiliğini çıkarmıştır.

Milliyet davası şuursuz ve ölçsüz bir dava şeklinde düşünülmemeli ve sunulmalı... şuurlu bir ideal demek, müspet ilimlere, ilmi usullere dayandırılmış bir hedef ve amaç demektir.⁽⁷⁵⁾ Atatürk milliyetçiliği demokrasiyi esas almış, fanatik totaliter rejimi, emperyalizmi reddederek siyasi ve ekonomik sisteme millî duyguyu işlemiştir. Atatürk emperyalizme karşı İstiklâl Savaşını açmış böylece, millî hudutlar dahilinde hür bir millet topluluğu gerçekleştirmek idealine kavuşmuştur.⁽⁷⁶⁾ «Atatürk'ün milli-

(71) GÖKBİLGİN (Prof. Dr.), M. Tayyip, «Türk Toplumunda Bir Kültür Devrimi Olarak Devrimcilik» Atatürk Önderliğinde Kültür Devrimi, Ank., 1972, sf: 7.

(72) FORUŞEV, Paruşev, Atatürk, Demokrat Diktatör, —Türkçesi Naime Yılmaz— İstanbul, 1973, sf: 191.

(73) FEYZİOĞLU (Prog. Dr.) Turhan., Atatürk ve Milliyetçilik, Ankara, 1988, sf: 51, Ergun Özbudun ve Utkan Kocatürk'den nakten.

(74) IRMAK, a'g.e. sf: 15.

(75) FEYZİOĞLU (Prof. Dr.) Turhan, Atatürk ve Milliyet, Ankara, 1988 sf: 71, Hamza Eroğlu, Atatürkçülük, Ankara, 1981, sf: 48'den nakten.

(76) TÜZÜN (Prof. Dr.) Nejat., Atatürk Milliyetçiliği Antalya, 1985, sf: 1.

yetçilik anlayışı akılcı, çağdaş, medenî, ileriye dönük, demokratik, toplayıcı, birleştirici, yüceltici, insanî ve barışçıdır.

Böyle bir milliyetçilik anlayışı, milliyetçilikle taban tabana zıt olan komünizmle yan yana gelemeyeceği gibi, ırkçılıkla, totaliter faşizmle, Şovenizmle, teokratik düzen savunuculuğuyla da bağdaşmaz»⁽⁷⁷⁾ Atatürk milliyetçiliği veya ideolojisi hem birleştirici ve hem de etrafında birleşebilecek Türk milletinin tarihi gelişiminin ürünü olan bir ideolojidir.

«Türk halkı için etrafında birleşilecek ve desteklenecek ideoloji ise Atatürk ideolojisi. Atatürkçü ideoloji... Türk ulusunu; çağdaş değer yargılarını benimsemiş ve ulusal amaçlarını gerçekleştirmekte kararlı bir toplum olarak muhafaza edecek tek ideolojidir.»⁽⁷⁸⁾

Konuyu ideolojik açıdan inceleyenlerden Prof. Dr. GİRİTLİ; «...ulusal sorunlarımızın bundan sonrası için bize bir aksiyon programı ve sağlam bir yöntem sunmaktadır» demek suretiyle bu ideolojinin ileri dönük yapısı ve aksiyoner özelliğine dair bilgi vermektedir. O'na göre «Atatürkçülük ideolojisi» ulusal modernleşmeyi, ampirik devletçiliği ilke olarak içeren sürekli bir dinamizm oluşturur.

Günümüzün ve geleceğin meselelerinin çözümü itibariyle bu ideolojiden hareket edilmesi konusunda ise Giritli Atatürk'ün «Ben manevî miras olarak hiç bir nas-ı katı, hiçbir doğma, hiçbir donmuş kalıplaşmış düstur bırakmıyorum. Benim manevî mirasım ilim ve akıldır. Zaman süratle dönüyor... Böyle bir dünyada asla değişmeyecek hükümler getirildiğini iddia etmek, aklın ve ilmin inkişafını inkâr etmek olur... Benden sonra beni benimsemek isteyenler bu temel mihver üzerinde akıl ve ilmin rehberliğini kabul ederlerse manevî mirasçılarım olurlar» tarzındaki açıklamasını aktarmaktadır.⁽⁷⁹⁾

Danışment'in «...milliyet prensibinin bütün milletler için müşterek bir tarifi yoktur. Her millet onu kendi bünyesiyle kendi menfaatine göre tehir ve izah ettiği için, bütün dünyaya Şamil umumî bir tarifi yapılmamıştır.»⁽⁸⁰⁾ tanımı ile Atatürk'ün «doğma» kabul etmeyen açıklaması bu arada düşünülmürce Atatürk milliyetçiliğinden hareketle yeni millî problemler ile millî problemlerin yeni tezahür şekline çözüm getirilebileceği hükmü çıkmaktadır.

(77) FEYZİOĞLU (Prof. Dr.) Turhan., Atatürk ve Milliyetçilik, Ank., 1988, sf: 35.

(78) SAVAŞ (Prof. Dr.) Vural. F., «Atatürkçü ideoloji ve Çağdaş İdeolojiler» Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, c. IV. sayı: 11, Mart 1988, sf: 343.

(79) GİRİTLİ (Prof. Dr.) İsmet., Atatürkçülük İdeolojisi, Ank., 1988 sf: II-IV.

b. Atatürkçü Görüşde Millî Birlik :

Atatürk vatandaş ve milletdaşları millî birlik sözkonusu olunca eşit değerde kabul etmektedir. Kürtlük türünden zihniyeti emperyalizmin oyunu olarak nitelemektedir. Bu yanlış adlandırmanın geçmişin hatası olduğu kanaatini taşımaktadır.

Bugünkü Türk milleti siyasi ve sosyal topluluğu için de kendilerine Kürtlük fikri, Çerkezlik fikri ve hatta Lazlık fikri veya Boşnaklık fikri propaganda edilmek istenmiş vatandaş ve milletdaşlarımız vardır. Fakat geçmişin bu keyfi idare devirlerinin sonucu olan bu yanlış adlandırmalar, düşmana alet olmuş birkaç gerici beyinsizden başka, hiçbir millet ferdi üzerinde kederlenmekten başka bir etki meydana getirmemiştir. Çünkü bu milletin fertleri de, genel Türk toplumu gibi aynı ortak geçmişe, tarihe, ahlâka, hukuka sahip bulunuyorlar...»⁽⁸¹⁾

Kurtuluş Savaşı milletçe kazanılmış ve acıları bütün millet ortak olarak çekmiştir. Çıkması doğal olan fanatikler millî iradenin tecellisini engelleyememişlerdir.

«Erzurum Kongresi, Doğu illerinin delegelerinden oluşmuştur. Ancak alınan kararlar ülke çapında, milletçe kurtuluşu öngören kararlardır.»

Kongre kararında, doğu, batı, kuzey, güney ayrımı yapmadan (vatan bir kültür, bütündür, ayrılık kabul etmez) diyerek ülkenin birliğini ve bütünlüğünü savunmuştur. Erzurum Kongresi'nin toplandığı dönemde, İstanbul'da bulunan Kürdistan Teali Cemiyeti, Kürdistan'ın muhtariyeti ile ilgili olarak İngiliz ve Amerikalılar ile temas halinde idi. Vatanı bölmeye ve Türklüğü parçalamaya çalışan bu cemiyete karşı, bütün Doğu illerinin temsilcileri, «vatan bir bütündür, ayrılık kabul etmez» diyerek cevap vermişlerdir. Her şeyden önce Doğu illerinin delegeleri, vatanın birliğini ve bütünlüğünü ve Türk milletinin bölünmezliğini ve parçalanamayacağını savunmuşlardır.⁽⁸²⁾

«Millî birlik ve beraberlik», Türk İnkılabı'nın temel ilkelerinden biridir. Milliyetçilikle, millî egemenlikle ve millî bağımsızlıkla çok yakından ilgilidir.

Atatürk'ün toplayıcı ve birleştirici, kaynaştırıcı milliyetçilik anlayışı, millî ve beraberlik olarak ifadesini bulur.

(80) DANİŐMEND, İsmail Hami, «Milliyet ve Türk Milleti» BTFD. sayı: 35, Ocak 1988, sf: 21-27.

(81) EROğLU (Prof. Dr.) Hamza., «Millî Birlik ve Beraberlik» sf: 91.

(82) EROğLU (Prof. Dr.) Hamza., «Millî Birlik ve Beraberlik» Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi c. III, Sayı: 7 Kasım 1986, sf: 89.

Millî birlik ve beraberlik, milletçe birliği, bir arada yaşamayı ve bütünlüğü belirtir. Millî birlik ve beraberlik, bir arada yaşayan millet fertlerini birbirine sınımsız bağlar. Milletçe birlik milleti oluşturan unsurlarda birlik, beraberlik ve bütünlük demektir.

Millî birlik ve beraberlik milliyet aynı zamanda milli devletin gerçekleşme vasıtasıdır.»⁽⁸³⁾

«...Millî birlik milletin bütün olması, bu bütünlük içinde ayırıcı ve bölücü unsurlara asla yer verilmemesi demektir. Türk milletinin en değerli varlığı budur. Türk milletinin yaşaması, yücelmesi, gelişmesi, kalkınması sözkonusu ettiğimiz bu millî birliğe bağlıdır. Millî birliği sağladığımız ölçüde Türk milleti sonsuza kadar devam edecektir.»⁽⁸⁴⁾

SONUÇ :

Atatürk, bir Türk milliyetçisi idi. Milliyetçiliği çağdaş, şuurlu, gerçekçi, hümanist bir karakter arz ediyordu. Karakterini milletin tarihinden ve yaşayan özelliklerinden alıyordu. Bu milliyetçiliğin dinamizmi, milletin gelecekteki sorunlarını çözmeye de yardımcı olabilecek güçtedir.

Türk milletini bölme gayreti yabancı menşelidir. Atatürk'ten evvel başlatılmış ve Atatürk döneminde de sürdürülmek istenilmiş ve halen devam etmektedir. Günümüzdeki bölücü hareket kültürel bölücülük karakterini taşımaktadır. Geçmişte Hıristiyan unsurların tahriki ile başlatılan bölücü hareket giderek İmparatorluk içerisindeki Türk olmayan Arap gibi Müslüman unsurlara el atmıştır. Bugün Müslüman Türk halkı suni kültür farklılığından hareketle bölmeyi amaçlamaktadır.

Atatürk milliyetçiliği, kültür milliyetçiliği iken Atatürk fikirlerinin yaşaması ve çağdaş medeni toplumlar seviyesine çıkarabilmesi için gerekli kültürel kurumları da kurmuştur. Atatürkçü yaklaşım tarzı olan Atatürkçülükten hareketle bu kurumlar ihtiyaç doğrultusunda çalıştırılabilirler süreci Emperyalizmin Türk millî birliğini bozma gayretleri başarılı olamayacaktır.

(83) EROĞLU (Prof. Dr.), Hamza., «Millî Birlik ve Beraberlik» Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, c. III, sayı: 7 Kasım 1986 sf: 84.

(84) KAYNAR (Ord. Prof. Dr.), Reşat., «Atatürk ve Millî Birlik» Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, c. III, sayı: 7 Kasım 1986, sf: 1.

KAYNAKLAR

- ATATÜRK, Nutuk, c. II. Milli Eğitim Basımevi İstanbul 1981.
- ATATÜRK, Söylev ve Demeçler, T.İ., T.E. Ankara 1981. 2. baskı I, II. c.
- ATAÖV (Prof. Dr.) Türkkaya., «Azınlık Üzerine Bazı Düşünceler» Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, c. XLII Ocak - Aralık 1987, sayı: 1-4.
- ARIK (Prof. Dr.), Remzi., Türk İnkılabı ve Milliyetçiliğimiz, Ankara, 1981.
- AKIN (Dr.), Himmeth., «Cumhuriyetimizin 50. Yılında Atatürk Devrimleri ve Türk Milliyetçiliğine Toplu Bir Bakış» 50. Yıl Konferansları, Ankara, 1974.
- AFETİNAN (Prof. Dr.) A., «Cumhuriyetimizin, Milli Birliğin Dayandığı Tarihi Olaylar ve Belgeleri Türk Devriminin Esasları» 50. Yıl Konferansları, Ankara, 1974.
- AYDEMİR, S. Süreyya., Tek Adam Mustafa Kemal, 1.c. 1881-1919. İst., 1971.
- CİN (Prof. Dr.), Halil., Anarşi ve Teröre Karşı Atatürk'te Bütünleşme Sempozyumu Açış Konuşması» Konya, 1985.
- CİN (Prof. Dr.), Halil., Milli Hakimiyet ve Atatürk, Konya 1985.
- CEVİZOĞLU, Hüseyin., Atatürkçülük, Ankara, 1973.
- ÇAYCI (Doç. Dr.), Abdurrahman., «Atatürk'ün Medeniyet Anlayışı ve Batı Medeniyetli., 50. Yıl Armağanı, Genel Konular, c. II, Erzurum, 1974.
- ÇAYCI (Prof. Dr.), Abdurrahman., «Atatürk ve Kültür Alanında Çağdaşlaşma, Atatürk Kültür ve Eğitim Semineri, Kayseri, 1983.
- ÇAYCI (Prof. Dr.), Abdurrahman., «Atatürk» maddesi Küçük Türk-İslâm Ansiklopedisi, İstanbul, 1990.
- CUMBUR (Dr.), Müjgan., Atatürk ve Milli Kültür, Ankara, 1981.
- DANIŞMEND, İsmail Hami., «Milliyet ve Türk Milleti» BTTD. sayı: 35 Ocak 1988.
- ERDENTUĞ (Prof. Dr.), Nermin., «Atatürk'de (Kültür Dinanizmi) Görüşü, Cumhuriyetin 50. Yıl Dönümünü Anma Kitabı, Ankara, 1974.
- EROĞLU (Prof. Dr.) Hamza., «Milli Birlik ve Beraberlik» Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, c. III, sayı: 7 Kasım 1986.
- EROĞLU (Prof. Dr.) Hamza., «Türk Devriminin Milli ve Evrensel Değeri, Atatürk Önderliğinde Kültür Devrimi, Ankara, 1972.

- ERENDİL (E. Tümç.) Muzaffer., «Atatürkçü Düşünce Işığında Millî Birlik» Atatürk Araştırma Merkezi Deryisi, c. II, sayı: 4 Kasım 1985.
- FEYZİOĞLU (Prof. Dr.), Turhan., Atatürk ve Milliyetçilik, Ankara, 1988.
- GAULİS-Berthe Georges, Kurtuluş Savaşı Sırasında Türk Milliyetçiliği, İst., 1981.
- GENTİZON, Poul., Mustafa Kemal ve Uyanan Doğu, çev.: Fethi Ülkü, Ank., 1983.
- GÖKBİLGİN (Prof. Dr.), M. Tayyip., «Türk Toplumunda Bir Kültür Devrimi Devrimcilik» Atatürk Önderliğinde Kültür Devrimi, Ankara, 1974.
- GİRİTLİ (Prof. Dr.), İsmet., Atatürkçülük İdeolojisi, Ankara, 1988.
- GÜNGÖR (Prof. Dr.), Erol., Kültür Değişmesi ve Milliyetçilik, İstanbul, 1986.
- HEYD, Uriel., Türk Ulusçuluğunun Temelleri, Ankara, 1979.
- IRMAK (Ord. Prof. Dr.), Sadı., «Atatürkçülüğün İlkeleri Devrimlerinin İdeolojisi» 50. Yıl Konferansları, Ankara, 1974.
- IRMAK (Ord. Prof. Dr.), Sadi., Toplumumuzun Bunalımlardan Korunması ve Mutluluğu İçin Atatürk Yolu, Ankara, 1986.
- İLHAN, Suat., «Atatürk'ün Yetiştirdiği Ortam», Atatürk Araştırma Merkezi, c. II, sayı: 5 Mart 1986.
- İNALCIK (Prof. Dr.), Halil., «Atatürk ve Türkiye'nin Modernleşmesi» Atatürk'ün Önderliğinde Kültür Devrimi, Ankara, 1972.
- KAYNAR (Ord. Prof. Dr.), Reşat., «Atatürk'ün Kültür ve Eğitim Anlayışı» Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, c. II, sayı: 6 Temmuz 1986.
- KAFESOĞLU (Prof. Dr.) İbrahim., «Türk Kültürü» Türk Kültürü Dergisi, (zikreden) N. TÜZÜN, a.g.e.
- KAFESOĞLU (Prof. Dr.) İbrahim., SARAY (Doç. Dr.) Mehmet., Atatürk İlkeleri ve Dayandığı Tarihi Temeller, İstanbul, 1983.
- KODAMAN (Prof. Dr.), Bayram., «Atatürkçü Düşünce ve Kalkınma Modelinde Kültürün Yeri» Atatürk Kültür ve Eğitim Semineri, Kayseri, 1983.
- KAPLAN (Prof. Dr.) Mehmet., «Çağdaş Türk Milliyetçiliğinin Dayandığı Temeller ve Kıymetler» 50. Yıl Konferansları, Ankara, 1974.